

LAUSUNTO SUOMEN KARTASTON TUTKIMUKSESTA

Maankäyttö 120 vuotta sitten

Ach. Wahlroos esittelee laajasti Maanmittariyhdistyksen lausuntoa, joka koskee Suomen kartaston tutkimista varten asetetun komitean alamaista mietintöä mm. seuraavasti:

Johdannossa tekee valiokunta ensin selvän siitä, miten maantieteellinen karttatyö meillä alussa toimitettiin palkatta, mutta kuinka sittemmin, v. 1841 myönnettiin kenraalimaanmittauskonttoorille 300 ruplan suurinen määräraha kartantekijöille ja 10 ruplaa kustakin pitäjänkartan kokoonpanemisesta ja täydentämisestä. Itsestään ymmärtää että tämä palkkio vaivalloisesta pitkälisestä työstä ei kymmeneksi osaksikaan korvannut työtä ja ajankulua kun kuhunkin pitäjään kuului useampia jakokuntia, joitten pienoiskokokartat mittakaavassa 1:20,000 oli yhteen liitettävät ja päälliseksi täytemittauksia täytyi tehdä. Ei siis ihmettä, ettei työtä aina tehty tarpeellisella tarkkuudella.

--

Valiokunta ottaa sitten tarkastaakseen komitean kertomuksen karttalaitoksien synnystä ja kehityksestä. Kun tulokset Baltisesta kolmiomittauksesta, joka toimitettiin 1828–1838, julkaistiin vasta 1867–1878, kun pitäjän kartat laadittiin jo 1840–1855 ja kihlakunnan kartat 1841–1862 ja, kun yleiskartta oli valmiiksi piirretty jo 1863 muulta osalta maata paitsi Oulun lääninä, pitäisi olla selvillä, ettei sanotun kolmiomittauksen tulokset kokonaisuudessaan voineet tulla käytäntöön kartastoa laadittaessa niinkuin komitean mielestä olisi pitänyt. Seikkoja on, jotka kuitenkin todistavat että sanotun kolmiomittauksen tuloksia käytettiin ainakin osaksi, ja niitä olisi varmaankin käytetty vielä suuremmassa määrässä, jos koordinaatit olisivat aikoinaan olleet käytettävissä.

--

Valittavasti olivat ne tähtitieteellisesti määrätyt pisteet, joihin kartta perustettiin monesti virheellisesti määrätyt. Onnetonta pistettä Pori lukuun ottamatta, oli esim. pääperusteena oleva piste Helsinki 1'10",6 eli pituusmitalla enemmän kuin kilometri väärin määrättyä.

--

Tutkiessaan 50 pitäjänkarttaa on komitea huomannut niissä paljon liittämismvirheitä. Nämät ovat parhaasta päästä syntyneet siitä, että toiset kartat ovat kutistuneet enemmän kuin toiset ja on siitä syystä liittäessä täytyneet

- Suomen Matkailuyhdistyksen toimesta ilmestyi Suomen Matkaopas, Käytännöllinen käsikirja August Ramsayn toimittamana
- Oulun nuorisoseura perustettiin
- Louis Pasteur (s. 1822), kemisti ja mikrobiologi kuoli lähellä Pariisia olevalla tilallaan

VUONNA 1895

tulla virheitä. Kun nämät liitevirheet ovat varsin nähtävät voi niitä pitäjänkarttoja uutta karttalaitosta varten helposti poistaa.

--

Jos karttakomitean halveksivat lausunnot maamittareista ja heidän maantieteellisistä töistään ainoastaan olisi tarkoitaneet näitten töitten poistamista maanmittauskunnalta, olisi komitean lausunto tuskin kannattanut seikkaperäistä tutkimusta ja vastustusta, sillä ei kukaan hartaammin kuin maamittarit itse voi toivoa että mainitut toimet nostetaan hänen niskoiltaan. Mutta kun komitean alamainen ehdotus kuitenkin on niin suuresta taloudellisesta merkityksestä, että kaikkein tähän kuuluvain seikkain perinpohjainen ja monipuolinen tarkastaminen on tuiki välttämätön, on valiokunta ottanut tutkiaksensa eräitä toisiakin osia komitean alamaissessa ehdotuksessa.

--

Mitä peruskartan mittakaavaan tulee ja koska vastalauseen tekijä on täydellisesti kumonnut komitean hyvinkin etsityt todistukset ison mittakaavan 1:20.000 tarpeellisuudesta, on valiokunta vaan tahtonut viitata siihen, että muitten maitten oloja aina suurella varovaisuudella pitäisi ottaa todisteeksi. Itävallassa, Preussissa y. m. Saksan valtioissa on tosin maantieteellinen peruskartta laadittu kaavaan 1:25.000 ja Tanskassa kaavaan 1 : 20.000.

--

Kun karttograafilla ja jakomaamittarilla on suuresti toisistaan eriäviä toimia, täytyy heidän kehityksen luonnollisesti käydä ihan eri suuntaan, niinkuin valiokuntakin on tarkoittanut, eikä se siis ole tarpeellista, että esim. jakomaamittarilta vaaditaan ihka samat tiedot ja taidot kuin karttograafilta ja päin vastoin

--

Suomessa ennätti yksi topograafi vuonna 1890 keskimäärin mitata 105 km². Venäjällä saavutettiin samana vuonna ainoastaan 91 km² keskimäärin mittaria kohden. Preussissa ennättää tosin karttograafi mittakaavassa 1:25,000 mitata noin 120 km² viiden kesäkuukauden kuluessa, mutta täytyy ottaa lukuun, että pintamittaus supistuu ainoastaan hyvin kelvollisten katasterikarttojen täydentämiseen ja korkoseikkojen merkitsemiseen käyttämällä 5 metrin ekvidistansin. Preussilaiset katasterikartat ovat paljon täydellisemmät kuin meidän vanhat jakokartat niin ettei edellisiä käytettäessä topograafista karttaa laadittaessa tarvitse kuluttaa suurtakaan aikaa niitten täydentämiseen uudestaan mittauksella. Lisäksi on maa-ala meillä paljon metsäisempi ja tiluseroituksia löytyy tavallisesti hyvin taajassa. Belgiassa käytetään myöskin katasterikartat perustana ja on työn paljous siellä noin 80 km² mittakaavassa 1:20.000; korkeusviivain ekvidistansin on kuitenkin ainoastaan 1 m. Tanskassa on mittakaava niinikään 1: 20.000 sekä perustana täysin luotettavat uudet katasterikartat ja sittenkin on työntulos ollut ainoastaan 46 km². Syy tähän pieneen tulokseen on haettava siinä, että ekvidistansina käytetään ainoastaan 1,5 ä 3 m sekä siinä että korkomittaus toimitetaan erinomaisella tarkkuudella.

--

Maanmittausylihallitus on saanut aikaan maantieteellisen karttalaitoksen, joka, sen kaikista puutteellisuuksista huolimatta, monin kerroin on palkinnut siihen annetut vähät varat sen monipuolisen hyödyn kautta, jonka karttateos on tuottanut. Mitä meidän tiedemiesten karttograafiin töihin tulee muistuttaa valiokunta epätarkkuudesta heidän tähtitieteellisissä paikanmääräyksissään sekä astemittauspisteitten panossa kartalle y. m. sekä lopuksi karttakomitean virheellisistä karttalaitoksen tutkimuksista, josta kaikesta käy selville tarpeellisuus siitä, että myöskin karttalaitoksen tieteellisesti oppineen johtajan tulisi olla maanmittausylitirehtörin alaisena. Karttateoksen tarpeellinen tarkkuus ja sen tieteellinen luonne siitä ei suinkaan vähenisi.

Jürgen Grönfors

jurgen.gronfors@luukku.com